

Vergiftigingen bij kinderen: ervaring van het Belgisch Antigifcentrum

Vergiftigingen bij kinderen komen vooral voor in de groep van 1- tot 4-jarigen, en het vaakst met geneesmiddelen en huishoudproducten. Ongevallen met bijtende producten (bijvoorbeeld zwavelzuur) of met geneesmiddelen met een kleine therapeutische marge (bijvoorbeeld buprenorfine) moeten onze aandacht blijven wekken. Niet alle blootstellingen waarvoor men het Antigifcentrum raadpleegt houden een risico in: ongeveer één op de drie (37,5%) kinderen werd verwezen naar een arts of ziekenhuis voor nazicht en/of behandeling. In de meerderheid van de gevallen lopen vergiftigingen bij kinderen goed af.

Inleiding

Vergiftigingen bij kinderen maken een relatief beperkt deel uit van de ongevallen in de privésfeer. Hoewel vaak banaal, hebben ze soms toch verstrekkende gevolgen. Het Belgisch Antigifcentrum, als hulplijn toegankelijk voor publiek en gezondheidswerkers, registreert deze ongevallen en geeft telefonisch advies voor behandeling: in de meeste gevallen zijn geruststelling en het nemen van eenvoudige maatregelen voldoende, maar het Antigifcentrum kan ook snel oriënteren naar de gepaste hulpverlening.^{1,2}

Methode

Analyse van de oproepfiches geregistreerd door het Belgisch Antigifcentrum in het jaar 2013 aan de hand van informatie over de aard van de oproep, het slachtoffer (kind o t/m 14 jaar), het product, het tijdstip van de blootstelling, de omstandigheden, de symptomen en behandeling.

Resultaten

Dagelijks beantwoorden de artsen van het Antigifcentrum ongeveer 140 oproepen via de urgentielijn. In het jaar 2013 had 43% van de meldingen van een vergiftiging betrekking op kinderen, voornamelijk in de leeftijd van 1 t/m 14 jaar (tabel 1). In bijna acht op de tien (78%) van de gevallen gaat het om een reële of vermeende vergiftiging door blootstelling aan een product, in overgrote meerderheid accidenteel.

Geneesmiddelen en huishoudproducten zijn in verhouding het frequentst (respectievelijk 47,2% en 28,2%) betrokken bij een vergiftiging van kinderen (figuur 1). In de categorie 'diverse' (6,3%) zijn opgenomen: producten voor industrieel gebruik, speelgoed, drugs, tabak, alcohol en andere.

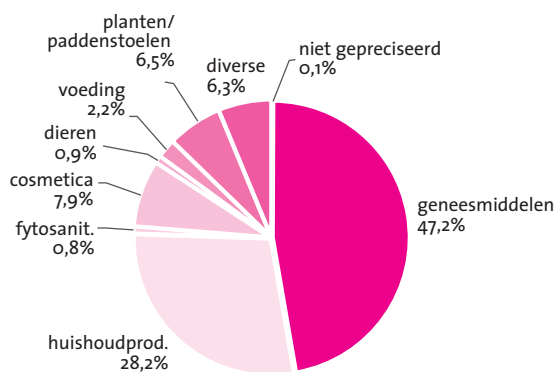
Een overzicht van de frequentst betrokken en/of meest toxische producten, per categorie, wordt gegeven in tabel 2.

Tabel 1 Aantal meldingen van vergiftiging bij het Belgisch Antigifcentrum, opgedeeld naar leeftijd (jaar 2013).*

leeftijdsklasse	aantal	percentage**
kind < 1 jaar	1994	3,8
kind 1 t/m 4 jaar	13.973	26,5
kind 5 t/m 9 jaar	2360	4,5
kind 10 t/m 14 jaar	1415	2,7
kind leeftijd niet bekend	2930	5,5
totaal kinderen	22.672	43,0
totaal volwassenen	30.087	57,0
totaal	52.759	100

* Het betreffen meldingen van publiek en/of gezondheidswerkers.

** Percentages berekend op het totaal van de meldingen (alle leeftijden samen).

Figuur 1 Frequentieverdeling van productcategorieën, waarvoor vergiftiging gemeld werd bij kinderen in het jaar 2013.

Tabel 2 Overzicht van producten in detail, per categorie, waarvoor frequent een vergiftiging bij kinderen wordt gemeld, of waarvan de toxiciteit belangrijk kan zijn (jaar 2013).

categorie	producten
geneesmiddelen	slaap- en kalmeringsmiddelen (hoofdzakelijk benzodiazepines) antidepressiva pijnstillers/koortswerende medicatie (paracetamol en ibuprofen) ademhalingsstelsel (hoestsiropen en medicatie voor rinitis, sinusitis en astma) uitwendig gebruik (ontsmettingsmiddelen, eosine, luiercrème)....
huishoud- producten	inname/spatten in ogen of op mond: detergents, allesreinigers, wc-reinigers, bleekmiddelen en javel met ziekenhuisopname: drogisterijproducten en producten voor doe-het-zelvers (sterke basen en zuren, ammoniak, white spirit en thinners, afbijtmiddelen), algemene onderhoudsproducten (ontstoppers, ontkalkers voor elektrische toestellen, alkalische ontvetters voor grills en afzuigkappen) en bleekmiddelen (geconcentreerde hypochlorieten), lampolie, meubelvernieuwers, methanol en ethyleenglycol.
fyto-sanitaire producten	rattenvergif
cosmetica	bad- of doucheproducten producten op basis van alcohol (parfums, toiletwater)
planten	brugmansia, oleander en brem hebben een niet te verwaarlozen toxiciteit dieffenbachia, euphorbia en aronskelk hebben irriterend sap reuzenberenklauw bevat fotosensibiliserende furocoumarinen

Discussie

Vooraf kinderen in de leeftijdsgroep 1 t/m 4 jaar lopen het grootste risico op vergiftiging. Dit houdt onder meer verband met factoren die eigen zijn aan het kind zelf, met name het doormaken van de orale fase in de psychische ontwikkeling, imitatiegedrag en nieuwsgierigheid. Het hoge percentage blootstelling via de mond bij kinderen (85,8% tegenover 50,3% bij volwassenen) is het gevolg van een normaal verkenningsgedrag bij kinderen jonger dan 4 jaar. Gedurende deze ontwikkelingsperiode is het risico voor accidentele vergiftiging of verstikking na inname van kleine voorwerpen heel hoog.

Kinderen zijn ook vaak het slachtoffer van vergissingen bij het toedienen van een geneesmiddel: hoofdzakelijk gaat het om een overdosering of het gebruik van een verkeerd product. De betrokken geneesmiddelen zijn het vaakst pijnstillers, koortswerende middelen en ontstekingsremmers. Dergelijke vergissingen vertegenwoordigen ongeveer 28% van de oproepen voor geneesmiddelen bij kinderen.

Bepaalde geneesmiddelen met een kleine therapeutische marge zijn giftig bij een lage dosis. Vooraan op de lijst van deze 'one pill killers' staan de antiaritmica (flecainide, propafenone) en de narcotische analgetica (buprenorfine, methadon) waarvan de inname van één pil volstaat om een zware vergiftiging te veroorzaken bij een jong kind.

Het commerciële succes van geconcentreerde vloeibare wasmiddelen in capsulevorm die oplosbaar zijn in water vertaalt zich in een stijging van het aantal ongevallen met deze producten. De kleurrijke capsules zijn bijzonder aantrekkelijk voor kinderen. Het omhulsel is erg dun en moet kunnen smelten zodat de inhoud vrijkomt. Dit

heeft als nadeel dat – bij contact met vochtige handen of met speeksel – het omhulsel smelt en de vloeistof vrijkomt. De vloeibare inhoud van deze capsules is irriterend voor het oog en kan zelfs het hoornvlies beschadigen. Bij het inslikken van het product kunnen er problemen met de spijsvertering en de ademhaling voorkomen.

Ongevallen met bijtende producten baren vooral zorgen, omdat ze ernstige brandwonden veroorzaken. Een aantrekkelijk etiket dat de nadruk legt op de doeltreffendheid van het product en zijn schadeloosheid voor het milieu, leidt de aandacht af van het gevarenpictogram en de waarschuwings- en risicozinnen op de achterzijde van de verpakking. De verkoop van ontstoppers, alkalische reinigingsproducten en geconcentreerde ontkalkers in de afdeling onderhoudsproducten van grootwarenhuizen banaliseert het gebruik ervan nog verder.

Inname van anticoagulerend rattenvergif is frequent, omdat deze producten meestal op de grond liggen, in het onmiddellijk bereik van kinderen. De ervaring leert echter dat de inname van een kleine hoeveelheid bij het kind geen stollingsproblemen veroorzaakt.

De ongevallen met planten zijn zelden ernstig. Men moet echter bedacht zijn op sommige planten waarvan de toxiciteit niet te verwaarlozen is of van planten waarvan het sap irriterend of fotosensibiliserend is.

Conclusies

De meest zorgwekkende ongevallen zijn die waarbij bijtende producten zijn betrokken. Gebruikers onderschatten het risico op chemische brandwonden ten gevolge van het gebruik van sterke basen of zuren. Het Antigifcentrum vestigde de aandacht van de overheid op de gevaren van

een commercieel aantrekkelijke voorstelling van corrosieve producten. De informatie over het gevaar voor de niet-professionele gebruiker lijkt ons onvoldoende, zelfs wanneer de wettelijke bepalingen omtrent de etikettering nageleefd worden. Een aantrekkelijk etiket dat de nadruk legt op de doeltreffendheid van het product en zijn schadeloosheid voor het milieu, leidt de aandacht af van het gevarenpictogram en de waarschuwings- en risicozinnen op de achterzijde van de verpakking.

Er moet blijvende aandacht zijn voor een veilige thuisomgeving.^{3,4} Men dient ernaar te streven de aanwezigheid van gevaarlijke producten en planten thuis te beperken. Dit kan bijvoorbeeld door heel aandachtig te zijn bij het aanschaffen van producten en steeds het minst gevaarlijke alternatief te kiezen. Een ander aandachtspunt is: preventie van ongevallen integreren

in bestaande opleidingen en bijscholingen voor thuisverzorgers (gezins- en bejaardenhulpverleners, poetshulpverleners, thuisverpleegkundigen, klusjesdiensten, huisartsen enz.) Het Antigifcentrum kan hierbij zijn expertise ter beschikking stellen.

Literatuur

1. Antigifcentrum. Jaarrapport 2013. Brussel.
2. Caello DP, Henretig FM. Pediatric Toxicology. Specialized approach of the poisoned child. *Emerg Med Clin N Am* 2014;32:29-52.
3. Gezondheidsdoelstellingen Vlaamse Overheid. Beschikbaar via: <http://www.zorg-en-gezondheid.be/beleid/gezondheidsdoelstellingen/>.
4. WHO. Beschikbaar via: http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/injury/en/.

A. van Velzen, C. Stam en I. de Vries

Acute vergiftigingen bij kinderen in Nederland

Blootstelling van kinderen aan potentieel toxische producten komt vaak voor. Geneesmiddelen en huishoudmiddelen veroorzaken de meeste vergiftigingen bij kinderen. Het Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC) verstrekt 24 uur per dag, zeven dagen per week, informatie aan artsen en andere professionele hulpverleners over de gezondheidseffecten en behandeling van acute vergiftigingen bij mensen en dieren.

Inleiding

Het NVIC is onderdeel van het Universitair Medisch Centrum Utrecht en is te raadplegen via de 24-uursinformatietelefoon (030 - 274 88 88) en de website www.vergiftigingen.info. Bij gebruik van www.vergiftigingen.info kan men zelf de toxicologische informatie van het NVIC raadplegen en een risicoanalyse uitvoeren voor een patiënt. De informatie van het NVIC is niet bedoeld voor particulieren; zij kunnen zich bij een vergiftiging wenden tot hun huisarts.

VeiligheidNL zet zich in voor het terugdringen van ernstige letsels door ongevallen. Preventie van vergiftigingen is daar onderdeel van, met de onlangs gelanceerde vernieuwde Gifwijzer en de campagne rond nieuwe etiketten voor huishoudchemicaliën (www.nieuwe-etiketten.nl). De voornaamste doelgroep hierbij zijn ouders van jonge kinderen.

Methode

Het NVIC ontvangt informatieverzoeken van artsen en andere professionele hulpverleners over blootstelling

van mensen en dieren aan potentieel giftige stoffen. Afhankelijk van de dosis, leiden de gemelde blootstellingen al dan niet tot vergiftigingsverschijnselen. Alle informatieverzoeken worden geregistreerd in de digitale database van het NVIC. Daarbij worden zowel patiëntgegevens (zoals leeftijd, geslacht, gewicht, symptomen) als blootstellingsgegevens (zoals productnaam, dosis, contactweg) in de database opgeslagen. Met behulp van deze gegevens kunnen trends worden gesignaleerd in de frequentie van vergiftigingen met bepaalde stoffen of producten.

VeiligheidNL beschikt over diverse databestanden om letselproblematiek, waaronder vergiftiging, in kaart te brengen. Een belangrijke databron is het eigen Letsel Informatie Systeem (LIS). In LIS staan slachtoffers geregistreerd die na een ongeval, geweld of zelf toegebracht letsel zijn behandeld op een afdeling Spoedeisende Hulp (SEH) van een selectie van ziekenhuizen in Nederland.¹ Met deze gegevens zijn schattingen van cijfers op nationaal niveau mogelijk. Daarnaast is voor de analyse van vergiftigingen gebruikgemaakt van de Landelijke Medische Registratie

A. van Velzen en I. de Vries, Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum, Divisie Vitale Functies, Universitair Medisch Centrum Utrecht, Utrecht. C. Stam, VeiligheidNL, Amsterdam. *Correspondentie:* a.vanvelzen@umcutrecht.nl.